

(1854 — 1926)

O evocare a personalității lui Victor Babeș este o încercare plină de dificultăți. În primul rînd pentru că despre Victor Babeș s-au scris și s-au spus foarte multe lucruri, mulți fiind acei care i-au studiat viața și opera. Dar este o încercare grea și datorită complexității activității sale științifice care a înfățișat domenii atât de vaste și în același timp atât de deosebite, cum sînt anatomia patologică, bacteriologia, imunologia, morfofiziologia și altele, fără a ne referi la activitatea sa de dascăl, la atitudinea sa de cetățean.

Dar, o evocare a profesorului Babeș, dincolo de dificultățile la care ne-am referit, este întotdeauna bine venită, pentru că despre o personalitate ca a sa, niciodată nu s-a spus îndeajuns.

Întreaga activitate științifică a lui Victor Babeș, munca omului de laborator, măgăloasă, perseverentă, de o mare rigurozitate științifică, a fost dedicată omului. Toate studiile sale de medicină experimentală au avut ca scop unic, alinarea suferințelor omenești. Pentru el nu existau două lumi ale medicinei; cea a laboratorului sau cea a clinicii, cea a cercetătorului sau cea a practicianului; pentru Victor Babeș exista o singură lume, cea în care el, savantul și medicul, descifra fenomene înfînt de complexe în interesul oamenilor.

Născut la Viena, în 28 iulie 1854, Victor Babeș a moștenit de la tatăl său Vicențiu Babeș, pasiunea pentru știință, spiritul progresist, dragostea pentru popor. Într-adevăr tatăl său Vicențiu Babeș a fost un luptător activ pentru afirmarea ființei naționale a românilor din Transilvania, autor al unui important studiu intitulat „Cauza limbilor și a naționalităților din Austria văzute de un român”.

Prin tot ce a creat, Victor Babeș a militat pentru afirmarea prin știință a României, în viața internațională. Prin aceasta, el a avut o atitudine profund patriotică, la fel ca cea a părintelui său, manifestată în alt domeniu, dar de o strălucire remarcabilă prin rezultatele obținute.

Evocînd anii copilăriei și tinereții lui Victor Babeș amintesc că el a urmat școala elementară și gimnazială la Viena și Lugoj dovedindu-se un strălucit elev, iar Facultatea de medicină la Viena și Budapesta unde a fost repede remarcat de către profesorii săi fiind abilitat la vîrsta de numai 17 ani demonstrator la catedra de anatomie a profesorului Langer. Încerc cu emoție să reconstitui imaginea tînrului savant de mai tîrziu, care la sfîrșitul veacului trecut, dincolo de orele dedicate microscopului, își găsea timp să scrie versuri, să deseneze. Personalitate plursată

prin vocație, Babeș este un exemplu desăvârșit al spiritului renașcentist, într-o epocă în care fragmentarea preocupărilor științifice în specialități din ce în ce mai înguste, dar și din ce în ce mai adânci în explorare, devenea o necesitate. Victor Babeș, ca personalitate de excepție, a știut să îmbine fericit dispersiunea în suprafață a preocupărilor sale științifice, cu aprofundarea proceselor biologice și patologice studiate.

Medic și biolog în sensul cel mai profund pe care i-l acordăm astăzi, Victor Babeș a conceput natura, ordinea sa, ansamblul de procese și fenomene, ca forme de sinteză ce impune o descifrare analitică și o explicare metodică.

Babeș afirmă: „Apriori, nici despre un lucru nu se poate zice că s-ar cuprinde în știința naturală, ci mai întâi trebuie să scrutăm, să experimentăm, să compunem chiar prin inducție elementele materiei necunoscute și apoi să statornicim legile naturale ale acestei materii”.

Pornind de la experiment, de la analiză, Victor Babeș reușește să contureze o viziune sintetică în multe domenii ale cercetării biomedicale și, uneori, depășind și granițele ei, așa cum o face în studiul publicat în anul 1878 intitulat: *Considerațiuni asupra raportului științelor naturale către filosofie*. Sau cu doi ani înaintea sfârșitului său într-o conferință ținută la Ateneul Român, intitulată: *Credință și știință*: „...Pentru mine este un trist spectacol să văd pe toți filosofi și chiar oamenii de știință să intre în discuțiuni asupra raportului științei și credinței, ca noțiuni de valoare egală, când știința modernă din ce în ce arată mai mult binefacerea ei pe toate terenurile de activitate omenească. Știința este adevărul, este cunoașterea și întrebuițarea forțelor naturii spre fericirea omului”.

Asemenea afirmații, o asemenea concepție despre rolul științei în societate, ni-l dezvăluie pe Victor Babeș ca un mare umanist, conștient de marea responsabilitate a omului de știință față de viitorul omenirii.

În anul 1886 când a venit profesor la București, Victor Babeș era deja un savant consacrat. A lucrat și colaborat cu cei mai mari bacteriologi ai timpului: cu Pasteur la Paris și Koch și Berlin. De asemenea a fost colaboratorul celor mai celebri patologiști cum sînt: Cornil, Virchow și Rokitansky. La recomandarea marelui Rokitansky ajunge profesor de Histopatologie la Universitatea din Budapesta. Totuși această figură exemplară de patriot și umanist renunță la ofertele celor mai celebre universități, renunță la situația de profesor de histologie patologică și de director al noului institut de histopatologie din Budapesta organizat după indicațiile sale și acest om care este un model de patriotism și conștiință cetățenească vine la București, pentru a se dedica ridicării nivelului universității din țara lui pentru a crea din nimic o școală medicală românească care își va cuceri un binemeritat prestigiu internațional.

Cu o energie admirabilă și o competență uluitoare Victor Babeș a organizat un institut de cercetări medicale care prin realizările științifice ale ctitorului său și ale elevilor lui a plasat România pe mapamondul științific. Pe drept cuvînt afirma prof. Valeriu Bologa că institutul creat de Victor Babeș nu era egalat în perioada vieții sale de instituții similare din țări care aveau deja o tradiție medicală și o putere economică

mult mai mare decât România din acea vreme. Aici a realizat cele mai importante din descoperirile lui, aici s-au format numeroși cercetători de prestigiu creatori la rândul lor de știință universală, medici și profesori patrioți ca: Gh. Marinescu, Constantin Levidi, C. I. Parhon, S. Gh. Nicolau.

Victor Babeș aparține acelei categorii de savanți care au îmbogățit patrimoniul științific cu idei fertilizante și cu valoroase contribuții în multiple ramuri ale medicinei. Autorul sovietic S. E. Moskovski referindu-se la valoarea operei lui Victor Babeș, scrie în Revista de microbiologie, epidemiologie și imunologie nr. 8—9, 1946 următoarele:

„Îmbinarea oarecum deosebită a bogatului material experimental și de observații, cu următoarele ipoteze și supoziții care îi urmează, face ca lucrările lui Babeș să amintescă de „optica” lui Newton. Babeș se aseamănă cu celebrul fizician, dușman nelămpăiat al ipotezelor, care totuși în ultima parte a operelor sale clasice, experimentale — face numeroase supoziții și presupuneri, ce necesită o verificare experimentală ulterioară”.

Este unanim recunoscut că Victor Babeș este unul din fondatorii bacteriologiei și patologiei, cercetările sale în domeniul rabiologiei, babesiozelor, holerei și tuberculozei fiind clasice.

Numele lui Babeș este fără îndoială cel mai cunoscut nume românesc în bacteriologie și patologie.

O altă ramură a științelor biomedicale în care Victor Babeș are contribuții substanțiale și în care poate fi considerat de asemenea ca un pionier al domeniului, este imunologia.

Din cercetarea interacțiunii microbilor cu organismul viu s-a conturat o nouă disciplină biomedicală: imunologia. Nașterea și copilăria acestei discipline s-au suprapus în timp peste perioada în care Babeș se găsea la apogeul creației sale științifice. De aceea vom găsi în opera sa urme adinci care dovedesc interesul său constant pentru știința imunității și contribuția sa valoroasă pentru așezarea imunologiei teoretice și practice pe baze experimentale riguroase.

În ciuda succeselor pe care Pasteur le înregistrase în producerea practică a imunității, mecanismul prin care se realiza această protecție era complet ignorat. În 1880 Pasteur a elaborat o ipoteză neconvingătoare că imunitatea dobândită este realizată prin dispariția din organism, în urma primului atac microbian, a unor elemente nutritive esențiale ceea ce împiedică dezvoltarea microbilor în organism la repetarea atacului. Nici ipoteza lui Mechnikov elaborată cu șapte ani mai târziu conform căreia imunitatea dobândită este o consecință a „antrenării” fagocitelor în urma primului lor contact cu agentul patogen nu a fost mai fertilă. Punctul de răscruce al imunologiei a fost descoperirea că anticorpii se formează în cursul imunității. Ideea formării în sine a unor factori de apărare în urma infecției sau vaccinării s-a materializat pentru prima oară sub forma unui fapt experimental netădoilelnic dovedit în laboratorul lui Victor Babeș în anul 1889. Din experiențele sale au rezultat două concluzii principale:

1. Cămilii pot fi protejați împotriva turbării prin injecții repetate de sânge de la animalele vaccinate (imunizate);

2. Prin același procedeu se pot proteja cîinii injectați cu virusul turbării. Babeș a dovedit că singele animalelor imunizate față de o boală infecțioasă, conține factori care au proprietatea de a transmite această imunitate la alte animale susceptibile la aceeași infecție. Mai mult, Babeș a arătat că singele imune este eficientă chiar împotriva unei infecții inițiate anterior, deci că acesta posedă nu numai o acțiune profilactică, dar și una terapeutică. Un an mai tîrziu Behring și Kitasato au dovedit că starea de imunitate față de toxina tetanică, instituită prin injectarea repetată a acestei toxine unui animal, se datorează dezvoltării în singele acestuia a unui factor neutralizant de natură necunoscută care a fost numit antitoxină.

Nu este în intenția noastră să redeschidem aici problema priorității lui Babeș în descoperirea seroterapiei care a generat de altfel, lungi discuții și polemici chiar în timpul vieții sale. Dacă este fără îndoială adevărat că Behring este acela care a preparat și a aplicat cu succes primele seruri terapeutice la om, în perioada 1891—1892, dovedind în practică valoarea noului tratament, nu este mai puțin adevărat că Victor Babeș este cel care a descoperit și dovedit experimental existența anticorpilor în singele animalelor imunizate și a evidențiat însușirile lor protectoare. Considerată astfel prioritatea lui Babeș apare indiscutabilă nu atât în domeniul seroterapiei — deși în vaccinarea oamenilor de la Sadagura mușcați de un lup turbat a utilizat în scop profilactic la om ser imun înaintea lui Behring.

Dacă descoperirea seroterapiei a salvat milioane de vieți omenești de moarte prin boli infecțioase, descoperirea anticorpilor a creat imunologia, pe care o profesăm astăzi, și al cărei țel suprem rămîne în prezent și viitor ușurarea suferințelor umane.

Transmiterea imunității de la mamă la făt a fost observată de Babeș încă din 1890. El a demonstrat experimental că descendenții se imunizează față de bacilul difteric prin transmiterea factorilor de apărare din organismul matern. Doi ani mai tîrziu Ehrlich a elucidat această problemă arătînd că anticorpii pot să treacă de la mamă la făt prin intermediul placentei.

Interesul constant pentru procesele de apărare ale organismului l-a condus pe Babeș în 1895 la o observație de mare interes teoretic și practic: toxina difterică complexată cu anticorpi specifici corespunzători își pierde toxicitatea, dar își conservă și chiar își crește imunogenicitatea (proprietatea de a produce anticorpi specifici). Această descoperire constituie prima dovadă a proprietăților adjuvante ale anticorpilor. Mai mult decît atât, Babeș a observat instabilitatea complexelor toxină-antitoxină și faptul că ele pot fi toxice pentru unele specii de animale. Prin această constatare Babeș se înscrie printre primii imunologi care au observat reversibilitatea unirii antigenului cu anticorpii. În acord cu spiritul secolului, Babeș nu a prețuit să aplice în practică descoperirea sa, introducînd metoda imunizării cailor cu amestec de toxină difterică-antitoxină pentru prepararea serului anti-difteric. Este de remarcat că acest procedeu românesc a fost preluat de toate institutele de seroterapie din lume și nu a fost abandonat decît în 1921 cînd Ramon a introdus adjuvant de hidroxid de aluminiu. Cercetările ulte-

rioare ale lui Behring l-au condus pe acesta la găsirea unei metode de vaccinare anti-difterică a copiilor cu amestecul de toxină-antitoxină, procedeu care s-a utilizat până când Ramon și Glenny au pus în evidență avantajele anatoxinei (1922).

În institutul pe care l-a creat, Babeș a organizat servicii de imunologie practică care au asigurat încă din 1887, vaccinarea antirabică și din 1895 seroterapia antidifterică contribuind în felul acesta ca descoperirile sale să fie aplicate cu deplin succes în țara noastră. Această activitate s-a extins în 1913 și asupra vaccinului holeric și mai târziu cel tiflic, conducând la preparate cu acțiune profilactică mult mai bună decât cea a vaccinurilor analoge produse în străinătate. Acestea fiindcă Babeș a perfecționat continuu vaccinurile și serurile produse în institutul său prin cercetări de imunologie aplicativă, care sînt un model de ingeniozitate și de înaltă ținută științifică. De altfel, abandonarea în Institutul Babeș a preocupărilor de imunologie aplicativă s-a petrecut abia spre sfîrșitul vieții întemeietorului său, cînd în 1924 producția serului anti-difteric a fost preluată de actualul Institut Cantacuzino. Serviciul antirabic introdus în România de Babeș în 1887 s-a păstrat 50 de ani în institutul său, funcția sa fiind preluată de Institutul Cantacuzino abia după anul 1937. Respectul pentru adevăr ne obligă să arătăm că abandonarea preocupărilor teoretice și mai ales practice de imunologie în Institutul condus de Victor Babeș s-a datorat nu pierderii interesului lui pentru această disciplină, pentru care a făcut atît de mult, ci în primul rînd scăderii drastice a suportului financiar acordat cercetărilor sale.

Moștenirea lui Babeș în imunologie a fost preluată și dezvoltată de doi dintre discipolii săi : Levaditi și Marinescu. Nu vom insista asupra contribuției însemnate pe care a adus-o Levaditi la dezvoltarea imunologiei moderne fiindcă cercetările sale, mai ales în domeniul fundamentării imunității celulare antivirale sînt prea bine cunoscute tuturor. (Ce a însemnat Victor Babeș pentru formarea personalității științifice a lui Levaditi o spune acesta din urmă : „Victor Babeș a fost principalul stimulente al activității mele științifice. El a semănat sămînța care de-a lungul bucuriilor și decepțiilor, de bine de rău, a răsărit. Nici unul din meșterii mei nu a șters urma adîncă pe care mi-a lăsat-o el”). Toate tratatele de imunopatologie modernă, menționează că Gh. Marinescu elevul preferat al lui Victor Babeș, este cel care a descoperit autoanticorpii față de antigenul microzomal tiroidian. El a testat seruri de la pacienți cu tirotoxicoză față de un extract de tiroidă patologică și a obținut o fixare puternică a complementului. Cercetările sale au fost continuate de elevul său Papazoglu, care le-a extins și confirmat integral. Această descoperire a fost făcută de Marinescu în anul 1908 la numai 4 ani după ce Landsteiner a demonstrat că o autohemolizină este capabilă să distrugă eritrocitele la pacienți cu hemoglobinurie paroxistică la rece. De aceea, credem că pe bună dreptate Marinescu poate fi situat printre cercetătorii care au fundamentat autoimunitatea organ-specifică. Această contribuție însemnată în imunologie a marelui nostru neurolog nu poate fi decît rodul contactului permanent cu dascălul său de bacteriologie și imunologie din tinerețe : Babeș.

Victor Babeș s-a preocupat și de imunologia cancerului, de alergii în tbc și altele.

Contribuțiile lui Victor Babeș în domeniul anatomiei patologice chiar dacă nu sînt atît de spectaculoase ca cele obținute de savanți în imunologie și bacteriologie, ele sînt totuși remarcabile și foarte numeroase așa încît o prezentare exhaustivă a multiplelor contribuții originale ale lui Victor Babeș în această ramură medicală este fără îndoială imposibil de realizat.

Remarcăm contribuțiile lui Babeș în domeniul oncologiei. El întuiește rolul factorului genetic în cancer, afirmînd în manualul său de anatomie patologică generală (1921): „trebuie să privim ca tumori sau adevărate neoplazii tumefacțiile mai mult sau mai puțin limitate, dezvoltate pe o bază constituțională, de obicei embrionară sau ereditară, care constă în tendința unor țesuturi la o creștere progresivă și care se depărtează de tipul organizației normale”.

Babeș a făcut o distincție netă între tumorile propriu-zise și pseudo-tumorile inflamatorii; a fost printre primii care au inclus leucemiile în grupul afecțiunilor cancerose.

Contribuții de o remarcabilă valoare a adus Victor Babeș la studiul proceselor inflamatorii. Bacteriolog de o excepțională valoare, Babeș a corelat factorii etiologici cu răspunsul organismului la atacul microbian. Babeș demonstrează dinamica procesului inflamator, faptul că diferite tipuri de inflamații exsudative sînt doar etape ale evoluției aceluiași proces. El este cel care caracterizează inflamațiile degenerative, arătînd că ele se deosebesc de simplele degenerescențe prin asocierea cu celelalte componente ale procesului inflamator (procese exsudative și productive). Babeș a studiat cu asiduitate tuberculoza, lepra, aducînd contribuții la caracterizarea tabloului morfologic al acestor inflamații specifice.

S. D. Moskovski judecînd valoarea contribuției lui Victor Babeș în elucidarea procesului inflamator scrie: „Babeș a ajuns la patologia infecțiilor, pornind din profunzimea medicinei însăși; studiul organismului stîns a fost punctul de plecare, iar problema „menirii” — a transformărilor și reacțiilor observate a atîns-o doar în treacăt, creînd patomorfologia proceselor infecțioase, îndeosebi, ca o știință descriptivă. Descrierea localizării, a înnulțirii, a căilor de înaintare a microbilor în organism, precum și descrierea manifestărilor morfologice ale reacțiilor organismului față de virusi constituie centrul de greutate a lucrărilor sale”.

De o valoare excepțională sînt studiile sale asupra rabiei. În afara contribuției sale la perfecționarea tratamentului antirabic, trebuie menționate studiile morfologice asupra leziunilor nevraxului, sistemului hematopoetic și altele. El este cel care a descris primul corpusculi hialini cunoscuți astăzi sub denumirea de corpusculi Babeș-Negri, precum și nodulii rabiei, leziunea cea mai caracteristică pentru diagnostic în aceste boli.

Babeș a adus multe clarificări în caracterizarea tablourilor lezionale din febra tifoidă și alte salmonelozes, din difterie, mervă, gripă, rujeolă, scarlatină, tetanos, meningita cerebro-spinală, dizenterie, holeră și încă multe altele.

Nu a ocolit nici domeniul parazitologiei. Au rămas clasice studiile sale asupra trichinozei, botriocelulozei, oxiurozei, cisticercozei, chistului hidatic, etc. dar mai ales cele de patologie comparată care au dus la constituirea grupului babeslozelor.

Studiile sale asupra sistemului nervos au adus, de asemenea, importante contribuții. Este printre primii care demonstrează rolul trofic al sistemului nervos, arătând relațiile de cauzalitate între leziunile nervoase (din tabes, siringomieliie, lepră etc.) și leziunile ulcerativ-necrotice consecutive.

În domeniul hepatologiei, Victor Babeș a detaliat histologia capilarelor billare, aspectul hiperplaziei și regenerării hepatocitelor în ciroze, a caracterizat tabloul particular al ficatului în infecția streptococică și altele. Pelagra a constituit pentru marele savant o preocupare constantă și majoră. Pe lângă studiile de morfologie, el demonstrează rolul important al subalimentației, al condițiilor precare de existență ale țăranului român, contemporan savantului din România burghezo-moșierească.

Teratologia a reprezentat, de asemenea, o preocupare permanentă a lui Babeș. A demonstrat că anomaliiile arterelor de la baza creierului pot predis pune la hemoragii cerebrale, că anomaliiile de structură ale valvulelor cardiace conduc la insuficiență cardiacă și așa mai departe.

Contribuțiile lui Victor Babeș la dezvoltarea bacteriologiei îl situează alături de titanii care au contribuit la nașterea acestei noi științe care de fapt a și reprezentat o nouă etapă în dezvoltarea gândirii și practicii medicale. „Anvergura operei lui Victor Babeș în acest domeniu, spune S. D. Moskovski, a lăsat o urmă adâncă în toate domeniile bacteriologiei și ale științei bolilor infecțioase, începînd cu problemele aparatului, metodei și tehnicii studiului și creșterii bacteriilor și terminînd cu problemele patogenезei procesului infecțios, ale imunității, ale terapiei și profilaxiei specifice, ale epidemiologiei, ale bacteriologiei și ale aplicației medico-legale a bacteriologiei etc.”

Contribuția sa la dezvoltarea bazei tehnologiei bacteriologice moderne îmbrățișează o foarte largă gamă de tehnici și metode. Astfel el realizează primul model raționalizat de termostat, a introdus tehnica cultivării bacteriilor în cristalizatoare cu capac, a realizat modele originale de preparare a vaccinurilor, este autorul mai multor metode de colorare a bacteriilor și ciupercilor (metoda colorării vitale a bacteriilor, metoda colorării cililor și capsulelor, a granulelor metacromatice etc.). Acstea i-au permis obținerea unor date noi privitoare la morfologia bacteriilor cum sînt granulele metacromatice la o serie de bacterii și granulațiile polare la bacilul difteric denumite granulațiile Babeș—Ernst.

Babeș a descoperit și descris foarte mulți microbi printre care pseudo-bacilul răpiciugăi, bacteria fuziformă (*Fuziformis dentium*) precum și o serie de germeni din grupul paratific etc. Multe din contribuțiile semnificative și perene se referă la aspecte de fiziologie bacteriană. Astfel el dovedește că celula vie bacteriană se colorează cu albastru de metilen, tehnică azi larg utilizată și la celulele eucariote în a le aprecia viabilitatea, a demonstrat că capsulele microbilor nu reprezintă un proces degenerativ cum se credea ci din contră că reprezintă o reacție ce conferă microbilor virulență și rezistență crescută.

Una dintre observațiile și experimentele cele mai importante sînt cele privitoare la antagonismul bacterian observație care a constituit așa cum spunea Florey, laureat al premiului Nobel, împreună cu Fleming, pentru descoperirea penicilinei. sursă de inspirație pentru lucrările ce au dus la această mare realizare științifică.

O altă descoperire de data aceasta cu importanță foarte mare în patologia veterinară o reprezintă izolarea și caracterizarea de către Babeș a agentului producător al hemoglobinuriei vitelor cornute și a circoagului oilor.

Agentul producător al hemoglobinuriei vitelor cornute a fost numit *babesiella bovis*, iar cel al circoagului oilor *babesiella ovis* și mai târziu toți paraziții de acest gen au fost denumiți ca genul *babesia* denumire derivată de la numele Babeș, descoperitorul acestora.

Nu putem încheia capitolul privitor la multiplele contribuții ale lui Victor Babeș în microbiologie fără a aminti și de opera sa de sinteză în acest domeniu și anume primul tratat din lume de bacteriologie scris în colaborare cu patologistul francez Cornil, tratat care a constituit cartea de căpătîi pentru multe generații de specialiști, medici bacteriologi. Elaborarea unei asemenea lucrări într-o perioadă în care datele noi apăreau în avalanșă, presupunea nu numai o excepțională capacitate de informare și cunoștințe foarte vaste și la zi dar și o mare putere de sinteză și multă maturitate în gândire pentru a reuși prima sintetizare a numeroaselor descoperiri și fapte de observații care se găseau comunicate și publicate dispersat, date care trebuiau ierarhizate valoric, în consecință trebuiau decantate și tezaurizate într-o carte de sinteză adevărurile științifice perene din nolanul de fapte efemere.

Această operă a făcut-o tânărul savant român Babeș intrucît coautorul tratatului a recunoscut că el a învățat de la Victor Babeș și a acceptat să semneze cu Babeș acest tratat numai din considerentul că la acea vreme el era mai cunoscut în Franța decît tânărul bacteriolog.

Alături de studiile sale de bacteriologie, imunologie, parazitologie și anatomo-clinice pe material necropsic sau biopsic, Victor Babeș este cel ce a introdus experimentul științific în cercetarea medicală românească. Medicina experimentală îi datorează mult marelui savant. Este suficient să ne referim la acuratețea experimentelor sale, la probitatea de care a dat dovadă. Babeș declara în 1904: „Cel mai mare pericol în dezvoltarea științei este, în adevăr, dacă cineva forțează și distorsionează faptele, pentru ca ele să intre în ipoteza sa, împiedicînd astfel progresul științei”.

Iar Victor Babeș rămîne un model de corectitudine, de perseverență în căutarea adevărului științific.

Cînd vorbim de geniul descoperitor și de personalitatea covârșitoare științifică a lui Victor Babeș, de munca neobosită de medic, organizator și de profesor, trebuie neapărat să evidențiem și o altă latură a activității acestei personalități de excepție și anume de activitatea sa de patriot înflăcărat, de luptător neobosit în apărarea celor săraci, a celor suferinzi, de dragostea lui nețărmurită față de țărani și muncitori.

În conferințe publice și cu diverse alte ocazii el demască nepăsarea față de interesele poporului muncitor și venalitatea claselor conducătoare

din România burghezo-moșierească, înfierând cu cuvinte dure „îmbogățirea oligarhiei politice“, „afacerismul politic“, „nepotismul în situațiile mari de conducere“, „venalitatea politicienilor“, „nepăsarea criminală a conducătorilor ce întrețin boala, analfabetismul și mizeria în popor“. Babeș promovează și o concepție înaintată și în același timp profund patriotică referitor la rolul statului în asigurarea și promovarea sănătății, condamnând în același timp în termeni energici lipsa de interes din partea statului burghez față de sănătatea populației. În anul 1894 Victor Babeș, respinge afirmația că „îngrijirea sănătății este — după vederile statului modern — treaba individului“ și că „supravegherea sănătății prin măsuri speciale ar atenta la libertatea individuală“. La aceste false principii democratice Victor Babeș răspunde : „dacă în fața acestor axiome ne amintim că libertatea individuală este înăbușită în interesul religiei, în interesul claselor stăpînitoare și bogate, și în interesul tradițiilor, va trebui să amintim că această mărinimie a statului de a lăsa individului, neștirbit dreptul la boală, dreptul de a se îngriji cum îl taie capul cînd e bolnav, dreptul de a răspîndi boala nu-și are origină în principiul respectului pentru libertatea individului“.

Babeș în nenumărate conferințe ținute la numeroase congrese, școli, institute de știință, de învățămînt medical din diverse orașe ale Europei promovează o concepție profilactică și de igienă în combaterea bolilor infecțioase care vizează măsuri sanitare ce trebuie întreprinse de stat. Relevantă în acest sens ni se pare conferința lui Victor Babeș intitulată *Atitudinea statului față de știința bacteriologică contemporană* ținută în 1894 la Congresul Medical Internațional de la Roma. În această conferință expune în primul rînd măsurile anti-epidemice ce trebuie luate de către stat precum și alte măsuri cu caracter sanitar. În aceeași conferință el demonstrează că fără combaterea mizeriei și a cauzelor sociale a sărăciei, medicina nu poate întreprinde nimic eficient în această categorie de boli.

Cu ocazia unei conferințe ținute la Academia Română, în anul 1907 — anul marii răscoale țărănești din România, Victor Babeș afirmă și mai răspicat interrelația între standardul de viață scăzut al păturilor țărănești, exploatare și lipsite de pămînt și starea sănătății precare a țărănilor. În acest context vorbind despre pelagră el spunea :

„În regiunile cu pelagră țaranului este atît de disperat, bugetul său atît de miserabil și el este atît de îndatorat și de exploatat încît în starea de azi în cea mai mare parte a țării nici nu poate fi vorba de ridicarea sa economică. Din contra, se îmbolnăvește din ce în ce, mai mult, locuința și hrana miserabilă, tratul infect de la proprietar sau arendaș îl îmbolnăvește, și el cade învins de toate bolile mizeriei... Lezul pelagrei ? Al acestei boli a mizeriei ? A acestei rușini naționale ? Vi-l dau eu, împroprietărirea țărănilor“.

De altfel în acea perioadă exista un decalaj important între nivelul cercetărilor medicale în România și în celelalte țări ale lumii — și măsura în care populația beneficia de existența lor.

Abia în anii regimului socialist după ce au apărut mutații profunde în viața poporului nostru, după ce s-au produs reorganizări radicale a asistenței medicale sub raportul extinderii și concepției de desfășurare,

„Babeșii, sub aspectul lor științific, s-au dezvoltat și au integrat această cu învățământul și cercetarea medicală s-a ajuns să se satisfacă simultan nevoile asigurării sănătății și a creșterii nivelului de viață în țara noastră visul acestui mare titan al științei, umanist și iluminat patriot.

Este dificil de caracterizat și de cuprins opera care sub aspectul conținutului și vastității sale se prezintă ca o operă a unui spirit de renaștere și ne limităm în a cita, în încheiere, o frază sintetică dintr-o conferință a lui Șt. Nicolae :

„Bacteriolog, virusolog, parazitolog, rabiolog, anatomopatolog, cercetător luminat, neobosit și norocos, în toate aceste domenii pe care le-a îmbogățit cu descoperirile sale, Babeș este incontestabil cea mai pură glorie românească în domeniul medical”.

Victor Babeș (1854—1926)

(Présentation succincte

de sa biographie

et de son oeuvre)

RÉSUMÉ

L'activité scientifique entière de Victor Babeș, le travail de l'homme de laboratoire, tellement minutieux, persévérant et de grande sévérité scientifique est dédiée à l'homme. Toutes ses études de médecine expérimentale ont eu comme but unique l'apaisement des souffrances humaines.

Par tout ce qu'il créait, Victor Babeș a milité pour l'affirmation par la science de la Roumanie dans la vie internationale. Il a eu une conduite profondément patriotique, de même que son père, manifestée dans un autre domaine, mais avec le même éclat remarquable par les résultats obtenus.

Bactériologiste, spécialiste en virusologie et parasitologie, anatomo-pathologiste, chercheur scientifique infatigable dans tous ces domaines qu'il a enrichi avec ses découvertes, Victor Babeș est, incontestablement, une figure représentative de la médecine roumaine.